

тъпанджийски формации в Малко Търново, Трънско, Велинградско, Родопите [Качулев, 1953:218-219; Кацарова-Кукудова, 1957:361; Качулев, 1961:420; <http://musicart.imbm.bas.bg> – №9640-9643].

Наши съвременници свидетелстват за интересни изпълнителски ситуации извън Югозападна България, в които присъства зурнаджийска музика. В. К. си спомня, че през 40-те години на XX век роми – свирачи на зурни и *кючекени* са емблема на турски и ромски празници и веселия в Троянско. По-късно, в началото на 60-те години зурнаджийска музика води Първомайска манифестация в Смядово, Шуменско. Л. Б. свидетелства, че през 60-те години на XX век има зурнаджии в ромската махала на Пазарджик. Местната зурнаджийска музика е използвана в представления на самодейния театър като знак за “турско присъствие”.

Зурната в български фолклорни текстове

Зурната е традиционен инструмент, който присъства във фолклорни текстове на песни, приказки, предания, пословици и поговорки от различни райони на България.

В обредна сватбена песен от с. Пирин, Благоевградско, изпълнявана когато правят *фъруглица* (сватбено знаме), Неньо отива девер и като влиза в Крушово, съобщава на сватовете за своето пристигане с музика: “задрънкаа тъпането / засвириа каба зурни” [Кауфман, Манолов, №1074]. Зурната се свързва със сватба и в песента от Прилеп *Женил се Петре войвода*, класифицирана от записвача в раздел “из семейния и обществен живот”. Героят в нея дава сигнал за започване на празнуването при пристигане на невестата: “Удрете зурли, тъпани!” [Църнушанов, № 353].

Зурни и зурнаджии са герои и на хумористични народни песни. В хумористична обредна песен, изпълнявана на *Бабинден* в с. Корница, Гоцеделчевско, девет баби “оро играт, песни пеят”, а им свирят “дедо Ване сос тапане / дедо Яким гайдаджия / куци Гьорги зурнаджия” [Кауфман, Манолов, №1069]. В хумористична хороводна песен, записана в с. Килифарево, Великотърновско, старец оставя орането, натира воловете, за да отиде на *хорото*, защото “ф селу му се тъпан счуло / тъпан счуло, зурли свирят” [Стоин, 1931, №2472]. От текста става ясно, че звучащите зурни в комбинация с тъпан се разчитат от “фолклорния” човек като знак за празнична ситуация – *мегданско хоро*. Идентичността във функционирането на ансамбли от зурна и тъпан с такива от гайда и тъпан, която се откроява в свирене на открито при сватби и други големи празници, намира доказателство във факта, че в съседство с публикуваната песен *Старец в хорото* е поместен вариант (№ 2471), в който на героя се счуват от селото тъпан и гайда.

В хороводна песен от гр. Малко Търново мома Тодорка с лъжа и насилие бива принудена да смени от християнска в мюсюлманска вярата си. Този акт е съпроводен със зурнаджийска музика: “Гато Тодорка турчеха, / девет тъпана биеха / и девет зурни свиреха / да хи се гласа не слуша” [Стоин, 1939, №155]. Деветте зурни и тъпани могат да се интерпретират не само в практически план – като достатъчно силна музика, за да заглуши плача на героинята, но и в идеологичен – като нарочно избран церемониален музикален символ на “турската вяра”. Като инструменти, съпровождащи празника на цинцари, са посочени свирка и тъпан (виж по-долу за основанията да се тълкуват като синоним на зурна и тъпан) в Самоковска песен: “у Янкоте цинцарино, / свирка свирна, тупан тупна, / заиграха ситно хоро, / ситно хоро дупничанско” [Стоин, 1975, №779].